

Susmanın Erdemi

Ruhunda olumsuz duygular barındıran bir insanın hem ruh sağlığı hem de beden sağlığı kısa zamanda bozulur. O hâlde insanın dış şartları düzeltebilmesi için önce iç şartlarını düzeltmesi gerekir. Bunun en kestirme yolu da susabilmek; boş ve gereksiz konuşmalar yapmak yerine dinlemeyi öğrenmektir.

► İnsanoğlu, diğer varlıklara göre birçok üstün özelliğe sahiptir: Düşünme, konuşma, hissetme vb. yönleriyle diğer canlılardan çok farklı ve üstündür insan. İnsanoğluna özel olarak bağışlanan söz ve konuşma yeteneği, diğer canlılarda mevcut değildir. Söz ve konuşmanın değeri, sadece insanoğluna bağışlanmış bir özellik olmasıyla, esasen, kendi içinde gizlidir. Sözün esrarı ve konuşmanın hikmeti, insan türünü çok daha üstün ve farklı noktalara taşımaktadır.

Kur'ân-ı Kerim'de de söz ve konuşmanın değeri apayrıdır. Nitekim ilk emir sese ve söze dayalı olan "İkra!" emridir. Baştan sona bir hikmetli söz hazinesi olan Kur'ân-ı Kerim'de insanlar, güzel söz söylemeye davet edilir.¹

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), huzurunda konuşan bir hatibi dinledikten sonra "Sözde sihirleyen bir kudret vardır." buyurdıkları rivayet edilir.² Ancak, söylemekteki temel ilkeyi ise şöyle ifade etmişlerdir: "Ya hayrı söylemek ya da sükût etmek."³ düsturu onun konuşma hususundaki önemli bir tavsiyesidir.

Bilginler de "İnsan, konuşan bir varlıktır." diyerek insanın diğer canlılardan ayrılan ve onu üstün kılan bir yönüne işaret etmişlerdir. Konuşma kabiliyeti, bir yönüyle insanoğluna müthiş bir üstünlük sağlarken diğer bir yönüyle de ağır bir sorumluluk yüklemiştir. Dile sahip olmak, konuşmayı kontrol altına alabilmek pek de kolay bir

meziyet değildir; çünkü, dilin kemiği yoktur ve her yana kıvrılabilir. Üstelik dil, suç işlemeye de çok eğilimli ve uygundur. Yani dil eğer kontrol altında tutulmazsa, potansiyel bir sanıktır. Nitekim, modern çağlarda insanlar, çok konuşmalarına rağmen, geçerli ve kalıcı iletişim kuramıyorlar. Bu çelişkinin bilimsel bir açıklaması olmalıdır.

Kutsal kitaplar ve bilge insanlar hep “Susan kurtulmuştur.” yönünde bir uyarıda bulunmaktadır. Günümüzün adı konulmamış yaygın hastalıklarından birisi de boş, anlamsız ve gereksiz konuşmaktır. Lokman Hekim’e “*Senin hikmetin nedir?*” diye sorulunca; “*Ben yapmam gerekmeyen şeyi sormam, beni ilgilendirmeyen şeyin de peşine düşmem.*” diye cevap vermiştir. Cahil insan karşısında kitap gibi sessiz kalmak aklın zirvesidir.

Bugün toplumumuzu ve tüm insanlığı yakıp kavuran gıybet hastalığı, insanlığın neredeyse sonunu hazırlayacak kadar yaygınlaşmış bir felakettir. Sağlık, huzur ve mutluluk arzu edenler öncelikle duygu, düşünce, beden ve dillerinin korumak zorundadırlar. Huzurun ve mutluluğun sırrı en başta dile sahip olmaktan geçmektedir.

Gerektiği yerde gereğince konuşabilmek, erdemlerin başında gelir. Bir atasözü “Erdemin başı dildir.” diyerek bu gerçeği vurgulamıştır. Son nefes tamamlandığında, bizden geriye kalanlar acaba neler olacaktır? Bunu biraz düşündüğümüzde, arkada kalanların yalnızca iyi veya kötü izlenimler olduğu anlaşılır.

Dilini tutabilen, kendini de tutabilir. İnsan, düşüncelerine hakim olabilir; nefsinin kontrol edebilir ve kendini tutabilirse sağlam bir kişilik ve karakter kazanabilir. Düşüncelerine hakim olan bir insan, en zayıf zamanlarında dahi hakimiyetini kaybetmez. Bu şuurdaki bir insan ise, varlığının kanunlarını ve kendini keşfetmekle hayatın amacı olan sonsuz huzur ve mutluluğun yolunu tutmuş olur. İnsanın huzur ve saadeti; sağlık ve mutluluğu kendi içindedir. İç dünyamızdaki duygu ve düşünceler bedenimizin de besin kaynağıdır. Ruhunda olumsuz duygular barındıran bir insanın hem ruh sağlığı hem de beden sağlığı kısa zamanda bozulur. O hâlde insanın dış şartları düzeltilmesi için önce iç şartlarını düzeltmesi gerekir. Bunun en kestirme yolu da susabilmek; boş ve gereksiz konuşmalar yapmak yerine dinlemeyi öğrenmektir.

Sözün geçer akçe sayıldığı devrimizde susmayı aptallık sayanlar da olabilir. Ancak bilelim ki cahilin kalbi dilinde, âlimin dili kalbindedir. Sözün gerçek değeri, çıktığı derinliklerde gizlidir. Nitekim, sözün hakikati gönül-

de saklanır. Yapılan araştırmalar konuşmanın iletişimdeki payını çok düşük göstermektedir.

İletişimde başarının gerçek sırrı çok ve boş sözde değil, özdeki uygulamada yatmaktadır. İletişimde en geniş ve en kapsamlı basamak *gönül dili*'dir. Gönülümüzü açmadan, gönüllere girmeden kurulacak iletişim sığ, yetersiz ve geçici bir etki oluşturmaktadır. Gazâlî, Farâbî, Firdevsî, Ferüdüddin Attâr ve Mevlânâ gibi birçok İslâm düşünürü gönülden söz söylemeyi ve hikmetli sözü öne çıkarırken Batılılar bu gerçeği görmezden gelmişlerdir. Nitekim, insan psikolojisi üzerinde derin çalışmalar yapan Amerikalı Prof. Dr. Robert Frager, şöyle itiraf etmektedir: “*Batılı eğitimciler, aklı aşırı derecede öne çıkarma ve kalbi görmezden gelme eğilimindedir.*”⁴

Gerçek ve doğru olan tavır, her aklımıza geleni söylemek yerine daha fazla tefekkür edip sözün hikmetlisini söylemek ve az sözle çok tesir oluşturmak en doğru olanıdır. Gönül dili; yeri geldiğinde hikmetlice konuşmak, yeri geldiğinde ise, içimize doğru seyahat ederek susabilmektir: Büyük mütefekkir ve irfan ehli Sadi-i Şirâzî, gönül dilinin muazzam ölçüsünü koymuştur: “*İki şey insanın ruhunu karartır: Konuşacakken susmak, susacakken konuşmak*”.

Tasavvufî geleneğimiz ve medeniyetimiz az konuşmak, çok dinlemek üzerine kuruludur. Gönüller Sultanı Mevlânâ'yı çağlar ötesine taşıyan sır, gönül dilinde gizlidir. Mevlânâ, çok düşünüp derinden hikmetli sözler söylemiştir. Sözler, onun gönülünden çıkıp karşıdaki gönüllere tıpkı yer altı sularının gökyüzüne fıskırması gibi serâpâ yayılmıştır; çünkü o gönül diliyle iletişim kurmuş ve sözleri gönülden söylemiştir:

*“Bilhassa gönül dili olursa,
Gönüldaşlık dildaşhtan iyidir.
O söz ima ve yazıyla değildir
Ama gönül diline tercüman olur.”*⁵

Gönül dili, duyguların sessiz dilidir. Duyguların anlaşılamadığı, uzlaşamadığı bir ortamda konuşma dilinin pek etkisi olmaz. Nitekim; gönül severse, duygular harekete geçer ve söze hacet kalmaz. Gönül sevmezse, dünyanın kelimasını da sarf etseniz, sadece yormuş ve yorulmuş olursunuz. Öyleyse her şeyden önce, irfan dünyamızın dili olan sessiz ve sözsüz gönül dilini keşfetmeli ve iletişimimize bu dille başlamalıyız.

Konuşmak veya susmak... Önemli olan hakikate ulaşmak, Allah'ın rızasını kazanmaksa, bilelim ki insanın

Gönül dili; yeri geldiğinde hikmetlice konuşmak, yeri geldiğinde ise, içimize doğru seyahat ederek susabilmektir: Büyük mütefekkir ve irfan ehli Sadi-i Şirâzî, gönül dilinin muazzam ölçüsünü koymuştur: “İki şey insanın ruhunu karartır: Konuşacakken susmak, susacakken konuşmak”.

sessizliği sözcüklerinden daha yakındır gerçekliğe! Söz herkeste var, lakin; her sözü söylemek herkese yaraşmaz. Tasavvuf dünyamızın üstadları gereğini vaktiyle söylemişler:

“Ey can, kimseyi kırma. Sözen ağırı yoktur. Beden çok yükü kaldırır ama gönül her sözü kaldıramaz...”

“Söküklerini dik sözlerinin, dilini kalbine yanaştır; dilinle söylediğini kalbinle de söyle. Kalbinden geçmeye-ni diline değdirme.”

“Söz, ağız kutusunda kıymetli bir inci gibidir, Onu harcarken dikkatli ol ve acele etme. Her işin aslı gönülden doğar, dilden değil.”

Mevlânâ

«Edebim el vermez edepsizlik edene.
Susmak en güzel cevap, edebi elden gidene.»

Yunus Emre

Söylesem tesiri yok sussam gönül râzî değil
Çektiğim âlâmı bir ben bir de Allah'ım bilir.

Fuzûlî

Konuşmak veya susmanın temelinde düşünce yatar. Düşünce ise, kalpteki duygulardan kaynaklanır. O sebeple insanlar, kalplerine aldıkları düşüncelere dikkat

etmelidirler. Zira kalp, Mevla'nın tecelligâhıdır. O'na kimi yakıştırıyorsanız onu kalbinize alınız. Eğer ki Mevla'ya yakışır düşünceleriniz varsa, bitmek tükenmeyen ve usanç vermeyen bir gönül diline sahip olabilirsiniz. Aksi hâlde dünyanın gözüyle dünyanın diliyle konuşup günü doldurmaya ve ömrü geçirmeye devam edebilirsiniz.

Sonuç olarak konuşmak fitrî bir yetenektir. Oysa, susmak sonradan öğrenilir. Bu ilişkiyi şöyle özetleyebiliriz: Konuşmak fitrattan, susmak kudrettendir. Her insan konuşabilir; sadece güçlü insanlar susabilirler! Söyleyecek sözünüz varsa, sözünüzü dinleyecek insanlar da varsa, elbette konuşabilirsiniz. Ancak; akıllı insanlar çok düşünür, iyi dinler ve güzel de susarlar! İşin hikmeti bu sırda gizlidir... ◀

D İ P N O T L A R

1. Zümer, 39/23; Akrâf, 7/137.
2. Kazancı, Ahmet Lütfî, *Peygamber Efendimizin Hitâbeti*, İstanbul: Marifet Yay., 1995: 19.
3. Tirmizî, *Sıfatü'l-kıyâme*, 50.123

4. Frager, Robert, *Kalb, Nefs ve Ruh*, İstanbul: Gelenek Yay., 2005: 45
5. Nahifi, Süleyman (2009). *Mesnevi-i Şerif*, Sad. Amil Çelebioğlu, İstanbul: Timaş Yay. c. 1, b. 1260